Ir a la versión castellana
.doc .htm .pdf

Versió catalana
.htm .doc

ELS MEUS "*PUNTOS SOBRE LAS ÍES*"
A UNAS PÀGINES DE MARCEL LÉGAUT
"*Haced esto en memoria mía*"

Benvolgut Domingo:

Podem seguir la correspondència que ja tenim entre nosaltres dos.

Correspondència anterior:

- Las coleccions editorials religioses entre el fonamentalisme i el secularisme
- A propósito de Juan Antonio Pagola y de Alfred Loisy

He llegit, o potser rellegit, les pàgines de Marcel Légaut publicades en el nº 20 (mayo-noviembre 2008) de CUADERNOS DE LA DIÁSPORA amb el títol *Haced esto en mi memoria*.

Posaré ara els meus "*puntos sobre las ies*"…

> Fa uns mesos Javier Domínguez em recriminava els meus comentaris al manifest "*Revuelta de mujeres en la Iglesia*" dient-me que "*es momento de apoyar a las mujeres en sus reivindicaciones, no de ponerles los puntos sobre las íes*". La meva desposta fou exposar-li que el posar "*los puntos sobre las íes*" era "*casi mi forma de apostolado, un apostolado no dirigido únicamente a mujeres, sino también a hombres*".

Segueix el meu consell de sempre:
Deixa els links per a una segona lectura

Si vols recordar
Els meus comentaris al Manifesto

…també a aquest escrit de Marcel Légaut, sabent que no diré res de nou, sinó que serà, seguint la pedagogia ignasiana, un "*exercicio de repetición*", o de repeticions.

Em sembla que Légaut sap “massa” de Jesús, oblidant-se de la distància dels 9 metres que cal respectar entre Jesús i els evangelis. En aquest cas, seria millor dir entre Jesús i els diversos documents del Nou Testament

> Entusiasmat per aquest "*un tal Jesús*" (aquest Jesús sense article de Mc 1,9), ens el vas voler fer proper, a vegades tan proper que t'oblidaves de mantenir la distància reglamentària dels 9 metres entre els evangelistes i Jesús.

Això li ho deia, ja fa uns quants anys (el 2006), a Pope Godoy quan va venir de "*predicador*” als nostres Exercicis de Lamiarrita.

Un altre consell de sempre: No tots els links t’han d’interessar	Mantenir la distància entre Jesús i els Evangelis

No respectar aquesta “*distància*” és una deshonestedat, deshonestedat que poden cometre “*teòlegs honestos*”. Ara qui queia sota els meus “*puntos sobre las íes*” era Gonzalo Haya, el predicador de l’any 2014.

> Hi ha gent (ja siguin investigadors, teòlegs, exegetes, capellans preocupats per la predicació, catequistes, cristians mossegats per la “*fides quaerens intellectum*” de què parlava sant Anselm (la fe a la recerca de la seva comprensió) que es consideren “*honestos*” i la seva “*honestedat*” no els posa cap fre a l’hora de parlar de Jesús de Natzaret, i et poden explicar el que Jesús va dir, va fer i va pensar, parlar de la seva evolució interior i de les seves experiències espirituals…
>
> D'altres també es consideren honestos i la seva “honestedat” els impedeix ultrapassar certs límits. Ells només diran: “*Tal document evangèlic diu que Jesús…*”.

I posava uns quants exemples, entre ells el de Lc 4, 16-22, la presentació de Jesús a la sinagoga de Natzaret, a on es recorda el text del profeta Isaïes (Is 61, 1ss)

NO ÉS HONEST DIR QUE...	ÉS HONEST DIR QUE...
...Jesús va retallar el text d’Isaïes i no va voler anunciar “*el jorn de venjança del nostre Déu*”	...el material propi de l’evangeli de Lluc diu que Jesús va retallar el text d’Isaïes i no va voler anunciar “*el jorn de venjança del nostre Déu*”

Les “*deshonestidades*” d’un teòleg “*honesto*”

En el cas de Marcel Légaut aquest requadre quedaria de la següent manera:

NO ES HONESTO DECIR QUE...	ES HONESTO DECIR QUE...

...Jesús confirió a su muerte el carácter sacrificial por el que Israel reconocía litúrgicamente su dependencia de Dios.	Pau, a una de les seves cartes (2Cor 5, 14-17), va introduir una interpretació sacrificial veterotestamentaria: *un home ha mort per tots*.

Podríem ampliar una mica el requadre:

Fou posteriorment, uns vint o trenta anys després de la mort de Jesús, quan Pau, un jueu de la diàspora, a qui poc li importaven les causes de la mort de Jesús i que no va demostrar gens d'interès per la seva vida, va introduir una interpretacio sacrificial veterotestamentaria.

Exercicis de repetició:

¿Quelcom de la vida de Jesús a las cartes de Pablo?

¿De què van parlar, aquells 15 dies, Pere i Pau?

La mort de Jesús, ¿un sacrifici expiatori?

¿Per tots?... ¿Per molts?

I jo em pregunto: d'on es treu Marcel Légaut com Jesús de Natzaret va interpretar la seva mort?

Deixem, si et sembla bé a exegetes, historiadors i gent de bell escriure, que ens diguin com la interpretació de Pau va anar-se'n introduint en alguns escrits d'aquells temps.

Fàcil és veure la dependència de l'evangeli de Marc de la interpretació paulina:

Mc 10, 45 i donar la seva vida
com a rescat per molts
καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Però no tots els grups de seguidors i seguidores de Jesús van acceptar aquesta interpretació paulina.

¿Coneixia el teu amic Marcel Légaut la Διδαχὴ? També circula sota el títol de "*Doctrina dels Dotze apòstols*".

El text de la Διδαχὴ [Didakhé] o Doctrina dels Dotze Apòstols, l'existència del qual només ens era conegut per referències d'autors antics, fou trobat en un manuscrit grec de Constantinoble i publicat l'any 1883. Sembla que es tracta d'una compilació d'elements molt antics, la major part dels quals podrien datar-se en el segle I.

L'any 1873, un monjo ortodox anomenat Filoteo Bryennios, que va arribar a ser metropolita grec de Nicomedia, va descobrir, prop de Constantinoble, un còdex grec de l'any 1057, anomenat Codex Hierosolymitanus, que contenia, entre altres textos la Didaché. El còdex es conserva actualment a la biblioteca del Patriarcat de Jerusalem.

El conjunt està format per diverses instruccions de caràcter moral, litúrgic i disciplinar, potser per a l'ús dels predicadors itinerants. El seu particular interès consisteix en donar-nos a conèixer les formes més primitives de la catequesi moral, amb forta influència jueva, i els elements més antics de la litúrgia baptismal i eucarística, com també l'organització eclesiàstica en el moment en què, junt als predicadors ambulants, comença a sorgir una jerarquia estable i una organització a les esglésies locals.

Text complert de la Διδαχὴ

Si hagués conegut aquest venerable text ("*un text exhaustivament estudiat des del seu descobriment*") potser hagués extret (llest om era) les mateixes conclusions que John Dominic Crossan:

- A finals del segle I hi havia alguns cristians de Siria (meridional?) que celebraven una eucaristia del pa i del vi sense el menor vestigi de banquet pasqual, de Darrer Sopar i sense cap simbolisme que -directament o indirecta- fes menció de la Passió
- És molt difícil que aquest grup de cristians tinguessin coneixement de tots aquest elements i haguessin decidit ometre'ls
- Cal, doncs, pensar que aquest elements no eren coneguts des d'un principi per tothom
- i que no procedien, per tant, d'una institució solemne, formal i definitiva del mateix Jesús

I ja no hauria parlat tant de "*Feu això en memòria meva*"

Exercicis de repetició:

El "moviment de Jesús"

L'"eucaristia" a la Didajé

I d'altres feien coses semblants...

Algunes expressions de Marcel Légaut no em semblen justificades, per exemple quan fica tots els apòstols en el mateix sac:

> L'ensenyament dels apòstols insisteix, especial i gairebé exclusivament, en el sacrifici cruent de Jesús, víctima propiciatòria pels pecats dels homes.
>
> Això va portar als apòstols a fer de la mort a la creu la finalitat última i gairebé única de la vida de Jesús, la

> resposta directa a una voluntat expressa i explícita de Déu; resposta que satisfeia un decret inflexible i implacable de justícia.
>
> Els apòstols van afirmar que aquella mort era, sense més, el rescat pel pecat, tal com ells ho concebien. I, en la seva predicació, aquesta mort, així compresa, es va convertir en la peça central d'una doctrina que la justificava i que, d'aquesta manera, l'arrencava de la situació i de l'esdevenir històric de Jesús, que ells convertien en alguna cosa merament accessòria i instrument de la voluntat divina, sent així que eren, en si, per la seva raó de ser, de capital importància espiritual. En donar com a raó de la mort de Jesús la voluntat de Déu -del Déu que llavors concebien-, aquesta teologia dispensava, equivocadament, de buscar el sentit i l'abast de la missió de Jesús a la vida dels homes que arriben a ser, a poc a poc, ells mateixos, d'una manera real, sota la crida de Déu.

Ja fa uns quants anys que criticava a Xavier Melloni per l'ús d'expressions semblants, que semblaven oblidar o ignorar la "*desconcertant varietat*" o la "*diversitat incontrolada*" d'aquells grups que tenien Jesús de Natzaret com referent.

Exercicis de repetició:

Els "puntos sobre las íes" a Xavier

Al "*tercer dia*" ya es van barallar

Ja veig que també hauria de criticar el títol llarg de la Didajé que, segons Adolf von Harnack, seria: "*La instrucció del Senyor als gentils per mitjà dels dotze Apòstols*"

¿Va existir aquest grup dels "*dotze apòstols*"? Alguns ho posen en dubte:

> A lo largo del siglo XX, cierto número de críticos relevantes han considerado probable o cierto que el grupo de los Doce surgió realmente en la Iglesia primitiva y luego fue retrotraído al ministerio de Jesús.
>
> John P. Meier
> *Un judío marginal*
> III, 148

Hauries de dir-me si Marcel Légaut distingeix bé en els seus escrits "*els deixebles*", "*els apòstols*", "*els dotze*", no sia que, com Mary E. Mills, barregi aquests tres termes que són ben diferents.

Em fa la impressió que Marcel Légaut desconeixia els "*números Strong*". I tu, malgrat les meves recomanacions els segueixes ignorant?

Els números Strong

(No segueixis aquí el meu consell de sempre)

El número corresponent a "*deixeble*" (μαθητὴς) (que abasta singular/plural) és el "3101", i pel femení ("*deixebla*") (μαθήτρια) és el "3012"

http://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongs=G3101&t=KJV

http://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongs=G3102&t=KJV

El corresponent a "*apòstol*" (ἀπόστολος) és el "652"

http://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongs=G0652&t=KJV

Y el de "*els dotze*" (δώδεκα) és el "1427"

http://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongs=G1427&t=KJV

Jo diria que quan Marcel Légaut parla de "*els apòstols*", almenys en els paràgrafs apuntats abans, s'està referint al grup -potser inexistent en vida de Jesús- de "*els dotze*", els que surten retratats per Leonardo da Vinci (foto que presideix -o presidia-molts menjadors), a qui Jesús, segons l'evangeli de Lluc (22, 19), els va dir:

Feu això
en memòria meva
τοῦτο ποιεῖτε
εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

I Lluc -l'únic evangelista que recorda aquesta "*darrera recomanació*" del Senyor- ho copia de Pau, un que no surt a la foto de Leonardo. Poc fonament per tot l'edifici que es munta Marcel Légaut.

Quadre sinòptic
dels relats de la institució
en català en grec

Als meus vuitanta anys encara puc anar aprenent coses dels evangelis.

Altres coses vaig aprenent als vuitanta anys: que hom ja no pot anar per senders de muntanya que altres recorren amb tota facilitat. Un "aprenentatge" d'aquestes darreres setmanes.

Gràcies per aquest "*Peñalara*" (2428m.) d'aquest setembre. Suposo que serà la darrera pujada de 600m. de la meva vida.

He posat atenció a la perícopa de Mc 14, 12-16 / Mt 26, 17-19 / Lc 22, 7-13 (preparació del sopar pasqual) i en el primer verset de la següent: Mc 14, 17 / Mt 26, 20 / Lc 22, 14.

Ja saps que com sóc un pobre catequista segueixo la hipòtesi que avui dia sembla la més acceptada: Mateu i Lluc copien de Marc (i del document Q). Deixem per a un altre dia la qüestió de qui copiava Marc.

A la prerícopa es parla de "*deixebles*" (οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, μετὰ τῶν μαθητῶν μου) i en el primer verset de la següent Marc inicia un canvi parlant només de "*els dotze*" (μετὰ τῶν δώδεκα), deixant desconcertats als altres dos. Mateu seguirà, segons algunes versions, parlant de "*els dotze deixebles*" (μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν) i Lluc parlarà de "*els apòstols*" (οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ), encara que algunes versions -seguint potser la Vulgata- parlaran de "*els dotze apòstols*" (οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ).

Em sembla que el teu amic Marcel Légaut no rellegia els diversos documents del Nou Testament amb la mateixa cura que jo als meus vuitanta anys. Veig que en l'evangeli de Marc "*els deixebles*" (τοῖς μαθηταῖς) no tornen a sortir fins Mc 14, 32, quan, acabat el sopar, surten "*de copes*" a un lloc anomenat Getsemaní.

I diu als seus deixebles
καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Potser m'ha sortit una miqueta irreverent aquest "*sortir de copes*", però el text evangèlic (Mc 14, 36) m'ho permet:

Aparta de mi aquesta copa!
παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο

No és necessari, a parer meu, haver tret una bona nota d'exegesi (assignatura que crec que no teníem) per a adonar-nos que aquí, com en molts altres llocs, tenim una barreja de documents: un, el que parla de "*deixebles*"; l'altre, el que parla de "*els dotze*".

Mc 14, 17 Arribat el capvespre,
Jesús vingué amb els Dotze.
Καὶ ὀψίας γενομένης
ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα

Mc 14, 20 Un dels Dotze,
un que suca amb mi al mateix plat
εἷς ἐκ τῶν δώδεκα,
ὁ ἐμβαπτόμενος μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

A la perícopa concreta que narra el què alguns anomenen "*institució de l'eucaristia*" (Mc 14, 22-25) no tenim ni "*deixebles*", ni "*apòstols*", ni "els *dotze*"; tot són pronoms que cal referir-los, en l'evangeli de Marc, a "*els dotze*".

No se m'ha escapat -a la meva profunda relectura dels evangelis- que Mateu, que ja havia precisat que "*els dotze*" de Marc eren "*els dotze deixebles*", reitera aquesta precisió també aquí:

Mt 26, 26 i, tot donant-lo als deixebles,
καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

Aquesta possible barreja de documents, de la que jo no sé fins a quin punt en Marcel Légaut n'era conscient, possibilita tot un grapat de dubtes que ens permeten repetir les conclusions de Crossan:

i que no procedien, per tant,
d'una institució solemne, formal i definitiva
del mateix Jesús

Em caldria acabar ja, doncs, allargant-se això massa, ja no hi haurà qui em segueixi llegint. Deixo, potser, per a una altra ocasió, posar "*los puntos sobre las íes*" a alguns altres paràgrafs. Per exemple, sense voler ser exhaustiu:

> ¿Tenia [Jesús] potser, cada vegada més consciència de la distància que hi havia entre la seva religió i la del seu poble, distància per a molts encara invisible però evident ja per a ell? (Pàg. 26)

> La fossa que s'obria ràpidament entre Jesús i Israel després de l'entusiasme inicial es devia més a la impotència espiritual d'un auditori desbordat pels fets que al rebuig d'una autoritat oficial atrinxerada en les tradicions immemorials de l'ordre religiós establert. (Pàg. 27)

No entra dintre dels límits del meu apostolat comentar aquells paràgrafs amb els quals estaria d'acord, en els que Légaut apunta una crítica a mantenir, avui en dia, la referència "*sacrificial*".

> La pràctica del sacrifici cruent ofert a la divinitat no és específicament jueva, sinó que es dóna en totes les religions sota formes més o menys primitives ... Assimilar la mort de Jesús a un sacrifici cruent exigit per Déu, amo totpoderós de la vida, que la dóna i la treu a voluntat, era presentar una explicació d'aquesta mort fàcil d'entendre no només pels jueus, sinó també pels catecúmens procedents del paganisme. (Pàg. 40)

> En particular, la noció de sacrifici va perdre, a poc a poc, la significació espiritual que tenia quan aquesta s'imposava per sobre dels costums jueus o pagans, més o menys puerilment supersticiosos. El sacrifici cruent, que antany va ser un acte religiós, ja no semblava procedir sinó d'una barbàrie indigna de Déu. L'ofrena en forma d'homenatge simbòlic, que va substituir insensiblement al sacrifici entès com una destrucció real, tampoc tenia major significació per a l'home contemporani. (Pàg. 47)

Exercici de repetició:

Si no tens una teologia sacrificial,
¿per què ens fas una eucaristia sacrificial?

Suposo que ja hauràs vist que, en el meu cànon eucarístic, no separo el moment de la "*comunió*" de la "*consagració*", sinó que el fet de repartir el pa i el vi es fa a continuació del "*preneu i mengeu*" i del "*preneu i beveu*". La raó principal del canvi no està en aquest paràgraf de Marcel Légaut...

> Per a un nombre també important, la missa és el temps de preparació per a la comunió eucarística. Dissortadament, el seu final precipitat suprimeix el recolliment que hauria de

completar la comunió perquè aquesta no es reduís a una simple pràctica sacramental. (Pàg. 48)

...però l'explica una mica.

Ara sí, que ja acabo.

Molt cordialment

Miquel

Per molts... Per tots...

Una reflexió d'abril del 2007

A mig camí d'aquesta catequesi eucarística m'assabento per EL PREGÓ i per **A T R I O** que el Vaticà vol introduir un petit canvi a la missa: ja no podrem dir "per tots", haurem de dir "per molts". Aquesta manca d'esperit universalista per part de les altes instàncies vaticanes ha ferit els sentiments de molts cristians "sense fronteres".

S'han produït, doncs, reaccions crítiques...

Jo m'hi podria sumar... El Vaticà envaeix competències de les comunitats locals. ¿No tenen aquestes el dret d'expressar a les seves reunions eucarístiques -si així ho senten- la seva fe en una salvació universal?

La raó donada pel Vaticà (ésser més fidels al text llatí de les edicions típiques: "pro multis") no la trobo massa encertada; si hagués demanat fidelitat al text grec de les paraules que el Nou Testament posa en boca de Jesús: ὑπὲρ ὑμῶν (per vosaltres), ὑπὲρ πολλῶν (per molts).

Però amb algunes de les reaccions crítiques esmentades no hi estic massa d'acord. Algunes d'elles semblen tenir por a introduir canvis... I jo sóc dels que penso que són necessaris molts canvis.

Filològicament, no sóc ningú per a opinar "si el pro multis llatí té un valor semàntic reductiu amb relació al οἱ πολλοί grec", però possiblement -segons un article de Justin Taylor, en alguns escrits dels primers temps cristians, l'expressió grega οἱ πολλοί pot referir-se a un conjunt numèricament indeterminat, però ben definit com grup.

Jo animaria a Casimir Martí a convocar a la seva parròquia aquesta catequesi indicada en el document vaticà, per a explicar que Jesús no va morir ni per molts, ni per tots; pura i simplement va morir ajusticiat. Més tard, algun grup cristià, no tots, van voler donar a aquesta mort una significació sacrificial.

TORNAR

Una diversitat descontrolada

Els documents posen de manifest un panorama del primer cristianisme clapejat amb una desconcertant varietat de comunitats i sectes, rituals i creences sobre una entitat "Crist/Jesús", la majoria de les quals mostren poc terreny comú i cap autoritat central. També falta qualsevol idea de tradició apostòlica que remuntés a un home humà i al seu cercle de deixebles. Els investigadors dissenyen aquesta situació com una multiplicitat de respostes diferents al Jesús històric, però tal fenomen no és només increïble, sinó que enlloc està testificat amb evidencia. En comptes d'això, tota aquesta diversitat reflecteix expressions independents de les tendències religioses més àmplies del seu temps, basades sobre la expectativa del Regne del Déu, i sobre la creença en una força divina intermediària que proporciona el coneixement de Déu i un camí a la salvació. Només amb els evangelis, els quals van començar a aparèixer probablement cap al final del primer segle, molts d'aquests elements foren reunits per produir la figura composta de Jesús de Natzaret, posada en una història midràshica sobre una vida, ministeri i mort localitzada en el temps d'Herodes i Ponç Pilat.

The documentary record reveals an early Christian landscape dotted with a bewildering variety of communities and sects, rituals and beliefs about a Christ/Jesus entity, most of which show little common ground and no central authority. Also missing is any idea of apostolic tradition tracing back to a human man and his circle of disciples. Scholars like to style this situation as a multiplicity of different responses to the historical Jesus, but such a phenomenon is not only incredible, it is nowhere attested to in the evidence itself. Instead, all this diversity reflects independent expressions of the wider religious trends of the day, based on expectation of God's Kingdom, and on belief in an intermediary divine force which provided knowledge of God and a path to salvation. Only with the Gospels, which began to appear probably toward the end of the first century, were many of these elements brought together to produce the composite figure of Jesus of Nazareth, set in a midrashic story about a life, ministry and death located in the time of Herod and Pontius Pilate.

Earl Doherty
The Jesus Puzzle in a Nutshell

TORNAR

Els diversos "documents" evangèlics

Deixeu-me precisar una miqueta més. Quan dic "evangelis" no vull dir "Mateu, Marc, Lluc, Joan" (i amb això no vull negar que cadascú d'aquests textos té la seva individualitat, la seva originalitat, la seva teologia). Quan dic "evangelis" vull referir-me als "*documents*" que van donar origen als evangelis actuals. Un d'ells el relat o narració de la passió (prescindeixo ara si caldria precisar millor el títol d'aquesta narració), que va ser seguit per Marc i Joan. Aquest darrer evangeli (el que diem de Joan), que fins ara havia corregut les etapes de la carrera a la "seva bola", ara, en aquesta darrera etapa, es posa a córrer amb el grup, demostrant sempre que, si vol, pot anar a la seva. Aquesta primitiva narració de la passió començaria, segons l'ordre de Joan, amb la narració de la unció a Betània.

No és ara el moment de preguntar-nos com els autors dels evangelis de Marc i de Joan el van trobar i de quina manera el van utilitzar.

També sabem (més ben dit, suposem) que la versió de Marc fou seguida per Mateu i per Lluc (aquest prenent-se unes quantes llibertats per esborrar i per afegir-hi coses).

La narració de la Passió
¿Història recordada?
¿Profecia historitzada?

Segon document: el relat que trobem a Marc, més aviat narratiu, des del baptisme fins a la darrera setmana a Jerusalem, que seria seguit per Mateu i Lluc.

Tercer document: l'anomenat *Document Q* (el que alguns anomenen *Evangeli Q*): tot allò que és comú a Lluc i Mateu i que no es troba a Marc.

Si en vols saber més...
El Document Q

El document joànic i aquelles parts que són pròpies de Lluc i de Mateu. I no oblidéssim els dos evangelis de la infància (a Lluc i a Mateu) que, malgrat que ens parlen d'àngels i de verges, de pastors i reis, de mags d'Orient i estels, de matances de nens i de fugides, també ens volen parlar de Jesús.

TORNAR